

уково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт з позиції виявлення технічних можливостей та потреби інноваційних змін. На неї здійснюють вплив кадрова та організаційна структура, а вона, своєю чергою, впливає в цілому на культуру підприємництва. Якісна технічна політика завдяки комунікаційній складовій забезпечує підвищення якості маркетингу інновацій підприємства. Запропонована методика оцінки технічної політики дає можливість розробити інтегральну оцінку інноваційної політики підприємства.

#### Список використаних джерел

1. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / М.А. Йохна, В.В. Стадник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.

2. Лановська Г.І. Взаємодія складових інноваційної політики підприємств / Т.А. Говорушко, Г.І. Лановська // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2010. – №35. – С. 47–53.

3. Лановська Г.І. Методика оцінки результативності інноваційної політики підприємств спиртової галузі / Г.І. Лановська // Вісник Житомирського державного технічного університету, – Житомир: ЖДТУ, 2011. – №4 (58). – С. 248–254.

4. Лановська Г.І. Складові інноваційної політики підприємства / Г.І. Лановська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси та кредит». – Суми. – 2008. – №2. – С. 508–512.

5. Чернелевський Л.М. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ: економічний, фінансово-інвестиційний, стратегічний: підруч. / Л.М. Чернелевський, Н.Г. Слободян, О.В. Михайленко. – К.: «Хай-Тек Прес», 2009. – 640 с.

УДК 657.7:656.7(045)

С.Л. КУЧЕР,

к.е.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну

## Методика корпоративного контролю кредитної діяльності як ефект накопичувальної економіки у структурі національного господарства

У статті обґрунтовано соціально-економічну ефективність корпоративного контролю кредитної діяльності як ефекту накопичувальної економіки у структурі національного господарства.

**Ключові слова:** корпоративний контроль, кредитна діяльність, накопичувальна економіка, економічна ефективність, соціальний ефект, корпоративно-галузева модель.

С.Л. КУЧЕР,

к.э.н., доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна

## Методика корпоративного контролю кредитной деятельности как эффект накопительной экономики в структуре национального хозяйства

В статье обоснована социально-экономическая эффективность корпоративного контроля кредитной деятельности как эффекта накопительной экономики в структуре национального хозяйства.

**Ключевые слова:** корпоративный контроль, кредитная деятельность, накопительная экономика, экономическая эффективность, социальный эффект, корпоративно-отраслевая модель.

S.L. KUCHER,

Ph.D. in economics, associate professor, Kyiv National University technology and design

## Methods of corporate control of credit activities as effect of accumulative economics in the national economy

In the article the socio-economic efficiency of corporate control activities as a credit accumulation effect economy in the structure of the national economy.

**Keywords:** corporate control, credit activities funded economy, economic efficiency, social impact, corporate industrial model.

**Постановка проблеми.** Однією зі схем корпоративного захоплення є конвертація кредиторської заборгованості, яка є проявом впливу накопичувальної економіки у структурі національного господарства.

Кредитна діяльність корпорації як складової накопичувальної економіки у структурі національного господарства – це різновид фінансової діяльності, а саме діяльність з залучення та погашення кредитів. Вона має надзвичайно велике значення, адже саме від неї корпорація отримує, з одного боку, умови щодо формування прибутку від операційної діяльності, з іншого – наражається на значні ризики. Необхідність проведення внутрішнього аудиту кредитної діяльності будь-якої корпорації обумовлена впливом як загальноекономічних, так і внутрішніх (специфічних) чинників.

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** Проблеми кредитування корпорацій розглянуто у наукових працях Г. Астапової, Я. Берсуцького, С. Богачова, М. Лепи, І. Гужавіної, В. Ухова та інших. Г. Астаповою, М. Лепою, І. Гужавіною сформовано методичне забезпечення управління фінансовою діяльністю корпорацій у напрямі визначення розміру кредитних ресурсів та обґрунтування порядку виконання кредитних зобов'язань [1, 4]. Я. Берсуцьким обґрунтовано моделі управління фінансовою діяльністю корпоративного машинобудівного підприємства [2]. С. Богачовим розглянуто процеси формування та використання позикового капіталу корпорацій [3]. В. Уховим доведено, що використання позикових коштів є більш доступним джерелом фінансування потреб операційної діяльності корпорації і об-

## ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ґрунтовано необхідність комплексного використання інвестиційних та кредитних джерел фінансування [5]. Проте авторами не визначено сутності, напрямів та засобів контролю кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства.

**Метою статті** є обґрунтування методики контролю кредитної діяльності корпорації на основі визначення кредитних резервів та внутрішньої оцінки кредитоспроможності в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства.

Методи дослідження: аналіз та синтез, економіко-математичне моделювання, логічне узагальнення результатів, експертні оцінки.

**Виклад основного матеріалу.** До загальноекономічних чинників, що зумовлюють необхідність проведення внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації, належать:

- 1) активізація інфляційних процесів в країні та падіння курсу національної грошової одиниці;
- 2) зростання кількості кредиторів з несприятливими умовами кредитування та поглиблення подальшої кризи неплатежів;
- 3) криза галузей народного господарства, яким надаються пріоритети у процесі кредитування;
- 4) зниження темпів росту або падіння валового внутрішнього продукту;
- 5) кредитна політика щодо стимулювання кредиторів з надання пільгових кредитів та інші.

Необхідність проведення внутрішнього аудиту кредитної діяльності викликана, крім загальних, впливом специфічних (внутрішніх) чинників, зокрема:

- 1) незадовільним станом кредитного забезпечення;
- 2) низьким рівнем доходності або збитковості операційної діяльності корпорації;
- 3) змінами напрямків виробничої політики, внутрішніх правил та процедур з кредитування;
- 4) невиконання запланованих кількісних та якісних показників операційної діяльності, передбачених бізнес-планом та бюджетом корпорації;
- 6) необхідністю проведення перевірки виконання попередніх рекомендацій внутрішнього аудитора тощо.

Внутрішній аудит кредитної діяльності корпорації може здійснюватися за напрямками, які представлені на рис. 1.

Розглянемо напрямки внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства.

Оцінка ефективності управління кредитною діяльністю в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства може здійснюватися за такими напрямками:

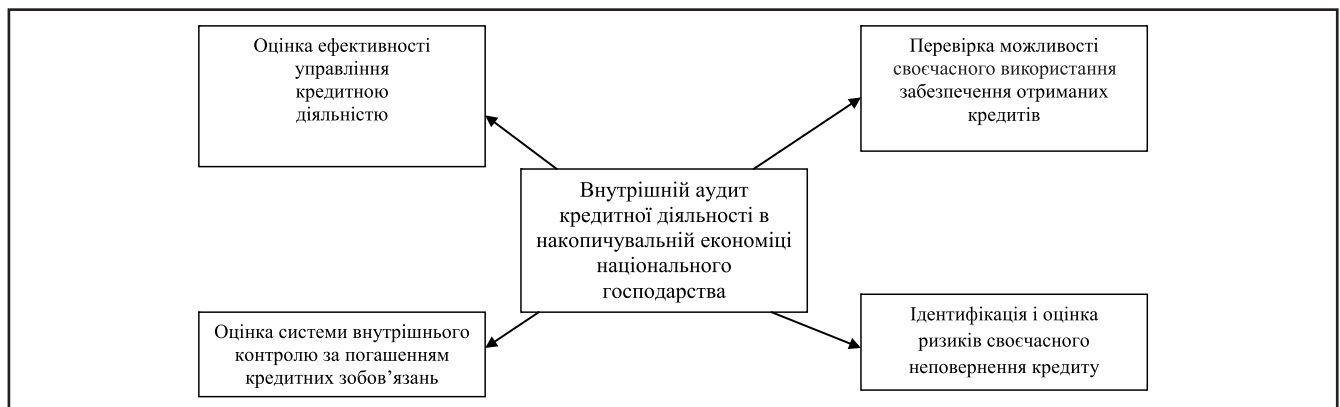
- 1) наявність затвердженої керівництвом кредитної політики корпорації;
- 2) ступінь виконання параметрів кредитної діяльності, передбачених бізнес-планом та бюджетом корпорації;
- 3) оцінка вірогідності прострочення кредиту.

Одним із напрямів перевірки внутрішніми аудиторами кредитної діяльності в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства є оцінка надійності системи внутрішнього технологічного контролю за виконанням кредитних угод, визначенням проблемних позик, а також дієвості заходів, щодо подолання непередбаченої термінової заборгованості. З метою визначення адекватності внутрішнього технологічного контролю цілям і завданням використання кредитів корпорацією внутрішній аудитор повинен: встановити обґрунтованість резервів на можливі втрати від кредитної діяльності; оцінити раціональність прийняття заходів щодо подолання або зменшення проблемної заборгованості; встановити достатність контролю за здійсненням фінансових витрат.

Наступним аспектом перевірки кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства є оцінка адекватності формування резерву на покриття можливих втрат за кредитними ризиками. Це є необхідним у тому разі, коли забезпеченням кредиту виступають значні пакети вилучених акцій корпорації та її майно.

Формування та використання резерву здійснюється на таких засадах:

- 1) резерв формується на основі порядку розподілу чистого прибутку з фонду самострахування;
- 2) розмір резерву визначається відповідно до загальної суми усіх позик, залучених корпорацією класифікованих за ступенем ризику, з урахуванням коефіцієнтів ризику та щомісячно уточнюються;
- 3) при формуванні резервів оцінюється можливість дій кредитору щодо прискорення виконання зобов'язань за кредитною угодою в процесі погашення корпорацією суми основного боргу та нарахованих процентів за кредитом;
- 4) обсяг резерву корегується відповідно до вартості застави зменшеної відповідним чином;
- 5) сума резерву не може бути використаною на інші цілі протягом строку кредитування.



**Рисунок 1.** Напрями внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства

Наявність резерву виключає можливість нездатності корпорації розрахуватися за кредитом, коли кредитор вимагає негайного розрахунку, а забезпечення ще не реалізовано.

При розрахунку суми резерву за кредитом пропонується враховувати вид кредиту за призначенням. Корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства використовують наступні види кредитів – комерційний, банківський, лізинговий та вексельний.

Ситуації, які можуть спровокувати загрозу корпоративного захоплення, є більш типовими в умовах використання банківських та комерційних кредитів, коли строкова заборгованість, визначена відповідними угодами може бути погашена тільки грошовими коштами. Отже, створення підстав для дострокового припинення лізингової угоди призведе до відмови корпорації від лізингу обладнання і не створить необхідність відтоку коштів. При вексельному кредитуванні корпорація самостійно здійснює заповнення вексельного бланку і передбачає у складі реквізитів векселя дату погашення, тому вимога щодо дострокової сплати за векселем може бути легко відхиленою. Тому суми резервів за лізинговими та вексельними кредитами відповідають сумам місячних або квартальних виплат за цими кредитами (відповідно розміру відсотків за векселями та сумі орендної плати).

За банківськими та комерційними кредитами величину резерву слід визначати розрахунковим шляхом за формулою:

$$\Sigma P = \Sigma K \cdot kr, \quad (1)$$

де  $\Sigma K$  – величина позики;

$kr$  – коефіцієнт резервування коштів.

Використання кредитів на поточні цілі передбачає повне вкладення коштів у створення нової вартості, котра сама набуває якості оборотного активу, коли її введення в обіг сприяє посиленню оборотності кредитних ресурсів і збільшенню можливості для корпорації прискорити розрахунок за кредитом.

Кредит на розвиток є довгостроковим, але придбані або створені основні засоби можуть бути об'єктом комерційної експлуатації або продажу, що дозволить корпорації мати кошти для розрахунку за кредитом.

Кредит під окремий захід є найбільш ризиковим, оскільки комерційна спрямованість заходу не визначена і не з'ясовано умови прискорення оборотності кредитних коштів. Тому коефіцієнт резервування за ним є найбільшим.

На відміну від банківського кредиту комерційний кредит завжди є незабезпеченим. Це також обумовлює збільшення значення коефіцієнтів резервування за різновидами комерційного кредиту.

Своєчасне неповернення корпорацією кредитів в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства і створення умов щодо її подальшого захоплення потребує з'ясування причин, котрі призвели до появи проблемного кредиту. Поява проблемних кредитів у корпорації може бути викликана впливом численних факторів (рис. 2) і може бути умовою захоплення корпорації зацікавленими кредиторами.

Для ліквідації наслідку появи проблемної кредитної заборгованості рекомендується здійснювати внутрішню оцінку кредитоспроможності корпорації. Більшість наявних методів внутрішньої оцінки кредитоспроможності не передбачає визначення інтегрального критерію, на базі якого можна було б адекватно провести порівняльний, обов'язково кількісний аналіз кредитоспроможності корпорації і пов'язаного з нею ризику і отримати достатньо простий і об'єктивний інструмент для обґрунтування реальної можливості залучення банківських кредитів. Розглянемо економіко-математичні методи внутрішньої оцінки кредитоспроможності на основі побудови адаптивної моделі. Процес оцінки кредитоспроможності корпорації-позичальника і відповідного ступеня ризику почнемо з формування ієрархічної структури інтегральних показників.

Складові інтегральних показників кредитоспроможності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства – фінансові можливості, фінансове положення, наявність і характер забезпечення, своєю чергою, можуть бути представлені у вигляді функцій їх субкритеріїв. У загальному вигляді це може бути представлено таким чином:

$$K_i = (X_1, X_2, \dots, X_n), \quad (2)$$

де  $K_i$  –  $i$ -та складова нижнього рівня інтегрального критерію;

$X_k$  –  $k$ -й субкритерій  $i$ -тої складової.

Після визначення класу позичальника по кожному з субкритеріїв  $X_k = C(X_k)$  можна визначити його сукупний клас по показнику  $K_i = C(K_i)$ . Для цього необхідно встановити вагові коефіцієнти субкритеріїв, які відображають їхню значущість з погляду шуканого показника  $K_i$ . Вагові коефіцієнти визначаються за допомогою матриці попарних порівнянь, яка склада-



**Рисунок 2. Фактори, що спричиняють появу проблемних позик корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства**

**Таблиця 1. Визначення ймовірності корпоративного захоплення машинобудівної корпорації банком унаслідок непогашення кредиту по значеннях оцінок класу**

Кількість балів (K)	Вірогідність небажаної події (P)
[4,5–5,0]	0,05
[3,5–4,5]	0,20
[2,5–3,5]	0,35
[2–2,5]	0,5

**Таблиця 2. Визначення класу позичальника по ймовірності ризику корпоративного захоплення банком**

Клас (C)	Ймовірність небажаної події (P)
I	<0,020
II	[0,020–0,126]
III	[0,126–0,289]
IV	>0,289

ється на підставі математичної обробки анкетних даних, отриманих у результаті опиту фахівців організації-кредитора.

Використовуючи адитивний метод згортання, можна записати вираз для визначення сукупного класу позичальника  $C(K_i)$  для становлячої  $K_i$ :

$$C(K_i) = q_1 \cdot C(X_1) + q_2 \cdot C(X_2) + \dots + q_n \cdot C(X_n), \quad (3)$$

де  $C(X_k)$  – клас позичальника за субкритерієм  $X_k$ ;

$q_k$  – ваговий коефіцієнт, що визначає значущість субкритерію  $X_k$  для складової нижнього рівня  $K_i$  інтегрального критерію.

Таким способом можна визначити всі складові нижнього рівня інтегрального критерію, окрім поточного фінансового положення – при визначенні класу позичальника по останньому не визначаються класи окремо по кожному субкритерію, а відразу визначається сукупний клас. Це було зв'язано з тим, що по окремо взятому коефіцієнту – субкритерію поточного фінансового положення не можна однозначно охарактеризувати позичальника.

Для визначення ризику корпоративного захоплення підприємства його кредитором, пов'язаного з некредитоспроможністю, який буде виражений у вигляді вірогідності втрати учасниками корпорації права власності, приведемо оцінки класів позичальника по його фінансових можливостях, репутації і пропонованому забезпеченні до вірогідності об'єктивного і суб'єктивного ризику, пов'язаного з діяльністю позичальника і ризику забезпечення. Для цього використовуємо наступну таблицю відповідності оцінок класу і ймовірностей (табл. 1).

Використовуючи правила оперування із ймовірностями подій, напишемо формулу для визначення кредитного ризику корпорації, пов'язаного з можливістю корпоративного захоплення кредитором (P):

$$P = (P_{11} \cdot P_{11}^* + P_{12} \cdot P_{12}^* + P_{11} \cdot P_{12}) \cdot P_2, \quad (4)$$

де  $P_{11}$  – об'єктивний ризик; вірогідність несприятливого результату для корпорації через її фінансові можливості;

$P_{11}^*$  – те ж із сприятливим результатом;

$P_{12}$  – суб'єктивний ризик, вірогідність несприятливого результату для корпорації через неефективність заходу, що кредитується;

$P_{12}^*$  – те ж із сприятливим результатом;

$P_2$  – ризик, пов'язаний із забезпеченням кредиту, вірогідність несприятливого результату для корпорації через проблеми із забезпеченням.

Враховуючи, що сума вірогідності двох протилежних подій дорівнює 1, отримуємо остаточний вираз для розрахунку су-

купного ризику корпорації в накопичувальній економіці відносно конкретного банку-кредитора:

$$P = (P_{11} + P_{12} - P_{11} \cdot P_{12}) \cdot P_2. \quad (5)$$

Після визначення кредитного ризику клас позичальника по його кредитоспроможності і відповідному ступеню ризику можна визначити за допомогою табл. 2.

Відповідно до даної моделі виділяють чотири класи позичальників.

I клас – позичальники з абсолютно високим рівнем кредитоспроможності; їх кредитування майже безризикове з погляду корпоративного захоплення кредитором.

II клас – позичальники з високим рівнем кредитоспроможності; залучення кредитів, корпорація бере на себе виправданий ризик щодо загрози корпоративного захоплення.

III клас – позичальники з середнім рівнем кредитоспроможності; ухвалюючи рішення про залучення кредиту, керівництву корпорації необхідно ретельно проаналізувати можливі наслідки з погляду корпоративного захоплення.

IV клас – позичальники з низьким рівнем кредитоспроможності; залучення кредиту такою корпорацією виступає умовою їх подальшого корпоративного захоплення.

Таким чином, застосування адаптивної моделі дозволяє врахувати суб'єктивний ризик створення проблемної кредиторської заборгованості корпорації, який обумовлений загрозою корпоративного захоплення в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства.

## Висновки

Необхідність проведення внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства зумовлено комплексом зовнішніх та внутрішніх чинників, серед яких важливе місце займає забезпечення надійності позичальника через доведення кредитоспроможності. Гіпотезою проведеного дослідження виступає визначення внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації як елемента управління і як складову частину системи корпоративного захисту. Це зумовлює відбиття таких напрямів внутрішнього аудиту кредитної діяльності корпорації: оцінки ефективності управління кредитною діяльністю, оцінки надійності системи внутрішнього технологічного контролю за виконанням кредитних угод, перевірки можливості своєчасного використання забезпечення отриманих кредитів, ідентифікації та оцінки ризиків своєчасного неповернення кредитів.

Вважаємо, що внутрішній аудит кредитної діяльності корпорації в накопичувальній економіці та у структурі національного господарства вдосконалено шляхом побудови адаптивної моделі внутрішньої оцінки кредитоспроможності корпорації, обґрунтування методів попередження проблемної заборгованості за кредитами, формування порядку визначення суми резерву за кредитами у разі виникнення потреби їх термінового погашення.

Формування кредитного резерву виступає протидією утворенню проблемних кредитів внаслідок нездатності машинобудівної корпорації терміново розрахуватися на вимогу кредиторів, котрі мають намір здійснити корпоративне захоплення.

Запропонована адаптивна модель дозволяє врахувати суб'єктивний ризик створення проблемної кредиторської заборгованості корпорації, що обумовлений загрозою корпоративного захоплення.

З метою виявлення фактору створення проблемної позики внутрішній аудит корпорації може застосувати два варіанти методів (першочергові і поточні) щодо повернення проблемної заборгованості і протидії корпоративному захопленню.

#### Список використаних джерел

1. Астапова Г.В. Корпоративное управление и корпоративные финансы в условиях трансформационной экономики. Монография. – Донецк, ІЗП НАН України, 2004. – 191 с.

2. Берсуцкий Я.Г., Берсуцкий А.Я. Экономико-математическое моделирование в управлении предприятием // Экономика промышленности. Экономика Украины на пороге третьего тысячелетия: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. АО «НКМЗ». – Донецк, 2000. – С. 289–295.

3. Богачев С.В. Фондовые методы развития промышленных корпораций: вопросы теории и практики: Монография / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2002. – 294 с.

4. Лепа Н.Н., Гужавина И.В. Координация финансовой деятельности на предприятии // Экономика промышленности: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2004. – С. 171–181.

5. Ухов А.Д. Взаимоотношения кредиторов и акционеров и проблема недостаточного инвестирования / Государственный информационный бюллетень о приватизации. – 1999. – №9. – С. 65–69.

УДК 336.532.1/3

І.В. ВЛАСОВА,  
к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,  
К.Г. ОВСЯННИКОВА,  
студентка фінансово-економічного факультету, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

### Іноземні інвестиції як чинник сприятливого інвестиційного клімату країни

*Розглянуто поняття іноземних інвестицій та інвестиційного клімату, їх взаємозв'язок. Проаналізовано динаміку обсягів іноземних інвестицій в Україну. Запропоновано шляхи залучення іноземних інвестицій та покращення інвестиційного клімату в Україні.*

**Ключові слова:** інвестиції, інвестиційний клімат країни, прямі іноземні інвестиції, інвестори.

І.В. ВЛАСОВА,  
к.э.н., доцент кафедры банковских инвестиций, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана,  
Е.Г. ОВСЯННИКОВА,  
студентка финансово-экономического факультета, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

### Иностранные инвестиции как фактор благоприятного инвестиционного климата страны

*Рассмотрено понятие иностранных инвестиций и инвестиционного климата, их взаимосвязь. Проанализирована динамика объемов иностранных инвестиций в Украину. Предложены пути привлечения иностранных инвестиций и улучшения инвестиционного климата в Украине.*

**Ключевые слова:** инвестиции, инвестиционный климат страны, прямые иностранные инвестиции, инвесторы.

I. VLASOVA,  
candidate of economic sciences, assistant professor of bank investments, Kyiv National Economic University of Vadym Hetman,  
K. OVSIANNIKOVA,  
student of finance and economic Faculty, Kyiv National Economic University of Vadym Hetman

### Foreign investments as factor of favourable investment climate of country

*The article deals with the: In this article, explore the concept of investment, the investment climate and in what way they are interrelated. Analyzed the dynamics of foreign investments in Ukraine. Suggests the ways of attracting foreign investment and improving the investment climate in Ukraine.*

**Keywords:** investments, country's investment climate, foreign direct investments, investors.

**Постановка проблеми.** Інвестиції відіграють важливу роль не тільки у розвитку окремого підприємства, а й держави в цілому. Створення сприятливого інвестиційного кліма-

ту – першочергове завдання, адже завдяки цьому економіка країни отримує важливі ін'єкції для подальшого розвитку. В Україні існує проблема дефіциту фінансових ресурсів і дер-